

ПРОБЛЕМИ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗА КПК 2012 РОКУ

Ад'юнкт кафедри кримінального процесу НАВС **Вакулік О.А.**

Розбудова незалежної української держави зумовлює потребу у формуванні відповідної правової системи, пошуку і запровадження такого кримінального судочинства, яке б належним чином забезпечувало законні інтереси та захист прав людини, життя якої, честь та гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою цінністю (ст. 3 Конституції України).

Саме тому з перших років незалежності України одним з пріоритетів реформи кримінальної юстиції в Україні є послідовна демократизація, лібералізація кримінального процесуального законодавства, що спрямована на забезпечення верховенства закону, надійний захист прав і свобод особи.

На виконання зазначених завдань, у 2012 році було ухвалено Кримінальний процесуальний кодекс України, у якому втілено задекларовані принципи.

Як зазначає В.І. Фаринник, важливою новелою нового Кримінального процесуального кодексу України є положення щодо відмови від інституту порушення кримінальної справи. За таких умов громадяни матимуть змогу реалізувати право на захист своїх інтересів одразу після надходження заяви чи повідомлення про злочин. Зазначене виключить «конфлікти» між працівниками правоохоронних органів та громадянами, оскільки кожна заява, кожне повідомлення громадянина будуть розглянуті та, відповідно, будуть прийняті рішення щодо них.

Відсутність дослідчої перевірки також дозволить уникнути повторного проведення деяких процесуальних дій (опитування – допит). Цілком зрозумілим є обурення громадян з цього приводу, адже їм необхідно двічі з одного приводу з'являтися до правоохоронного органу. Аналогічна ситуація й щодо проведення експертних досліджень: методика одна, а підсумкові документи лише змінюють назву – довідка спеціаліста (експерта) та висновок.

Таким чином, усувається найістотніша бюрократична перепона у кримінальному провадженні, значною мірою заощаджуються дорогоцінний час, людські та матеріальні

ресурси, зникає необхідність повтор проведення однієї й тієї ж процесуальної дії з тими ж самими людьми та об'єктами (опитування-допит, дослідження спеціаліста-експертне дослідження) тощо.

Дані положення сприймаються позитивно також у зв'язку з тим, що вони цілком і повністю розкривають задекларовані на конституційному рівні права громадян на звернення до органів державної влади за захистом своїх прав і свобод.

Підтримуючи зазначену точку зору, водночас не можна не зазначити, що питання початку досудового розслідування наразі викликають низку проблемно-дискусійних питань.

Згідно ст. 214 КПК України 2012 року слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання зави чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинене кримінальне правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Відтак, досудове розслідування починається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Складання процесуального документу (постанови), що фактично би визначав момент, з якого розпочинається досудове розслідування, а отже, і момент, з якого особа стає учасником кримінальних процесуальних відносин, не передбачається. А у ст. 303 КПК України, де визначений перелік рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені, рішення щодо внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань не згадується (на відміну від рішення про закриття кримінального провадження, яке передбачає винесення постанови і може бути оскаржене). Убачається також неузгодженість регламентації початку досудового розслідування із положенням ч.3 ст.110 КПК України, де зазначено, що рішення слідчого приймаються у формі мотивованої постанови.

Позиція законодавця, що не передбачає можливості оскарження внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань викликала критику з боку науковців та практиків, у

тому числі і на стадії обговорення проекту КПК, утім так і не була врахована.

Відтак, після набуття чинності КПК України у 2012 році питання регламентації початку досудового розслідування продовжують викликати справедливі зауваження. Так, Ю.П. Аленін зазначає, що відсутність формального початку кримінального провадження у формі постанови робить неможливим оскарження факту його порушення. Зазначений механізм розпочинання досудового розслідування не передбачає і здійснення за ним судового контролю, що не узгоджується з Рішенням Конституційного Суду України у справі про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора від 30 січня 2003 року.

О.Ю. Татаров, критикуючи новелу КПК України щодо відсутності попередньої перевірки заяв і повідомлень про кримінальне правопорушення, висловив застереження, про те, що при реалізації ст. 214 КПК України міліція буде зобов'язана провести повноцінне розслідування понад 3 млн. матеріалів кримінальних проваджень. Більша частина цих матеріалів не матимуть судової перспективи, але їх розслідування призводитиме до обмежень прав і свобод громадян, дії яких (можливо, фактично й не вчинені ними) стануть предметом розслідування [3, с. 184]. З цього приводу Ю.П. Аленін також зазначає, що загалом, процесуальний порядок запропонований ст. 214 КПК України не враховує загальні положення процесуальної діяльності танаціональніправовітрадиції. Будь-яка процесуальнагалузьпроцесуального права має передбачати попередній, перевірочний, фільтраційний етап перед основним провадженням. Специфікоюкримінального судочинства є й те, що в ньому кілька основних проваджень: досудове розслідування, судовий розгляд, перегляд судовихрішень повинні мати відповідний фільтраційний механізм. Далі автор зазначає, що до ст. 214 КПК України слід у майбутньому, під час подальшого вдосконалення кримінального процесуального закону передбачити: 1) більш детальну регламентацію порядку прийняття, реєстрації заяв, повідомлень та іншої інформації про діяння, передбачені Законом України «Про кримінальну відповідальність»; 2) установити строки розгляду їх (але не менше 10 діб); 3) передбачити можливість перевірки заяв і

повідомлень і визначити процесуальні засоби такої перевірки; 4) передбачити обов'язок службових осіб приймати процесуальне рішення шляхом винесення постанови слідчим або прокурором про початок досудового розслідування або у відмові його; 5) визначити обставини, що виключають досудове розслідування; 6) передбачити право на оскарження до прокурора і слідчого судді рішень про початок досудового розслідування або про відмову в ньому.

Підводячи підсумки викладеному, можна зазначити, що наразі існує об'єктивна потреба у перегляді низки положень КПК України 2012 року, що стосуються початку досудового розслідування

НЕДОЛІКИ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Курсант 202 початкової групи **Вашенко В.А.**

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук **Волох О.К.**

Корупція спричиняє руйнівний вплив на усі сфери життя українського суспільства, є серйозною перешкодою для реформ в економіці, гальмує становлення ринкових інститутів, перешкоджає надходженню інвестицій та становить загрозу національній безпеці України.

Корупція має загальнонаціональний системний характер і справляє значний вплив на українську політику, економіку та інші сфери суспільного життя. Висока вартість життя та низький рівень правової і політичної культури в Україні обумовлюють поширення корупції як соціального явища. Вона є найсуттєвішою причиною падіння рівня суспільної довіри до всіх інституцій державної влади.

Проблеми ефективного протидії корупції хвилюють українську та світову наукову спільноту. Провідні наукові установи України тривалий час досліджують корупцію в Україні